

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Соціальна політика»
2025 – 2026 навчальний рік

Освітня програма: «Соціальна робота та соціальна педагогіка»
Спеціальність: 231 Соціальна робота / І10 Соціальна робота та консультування.
Галузь знань: 23 Соціальна робота / І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення.
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Викладач	ШЕЛЕСТ Надія Анатоліївна, асистент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти БОРИСЕНКО Наталія Олександрівна, асистент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти (викладач семінарських занять)
Посилання на сайт	
Контактний телефон	099-539-52-18 (БОРИСЕНКО Наталія Олександрівна)
Е-mail викладача	Borisenkon148@ukr.net
Графік консультацій	вівторок: 12.00-14.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Форма навчання	Кількість кредитів/годин	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Звітність
денна	5/150	16	26	108	екзамен
заочна		6	4	140	

Семестр: I.

Мова навчання: українська.

Ключові слова: соціальна політика, соціальна держава, соціальний захист, соціальний працівник, державна політика.

Мета курсу: розширення кола знань про особливості соціальної політики, засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних засад щодо політичних, інституційних і законодавчих механізмів реалізації соціальної політики, розвитку професійної компетентності здобувачів вищої освіти, сприяння у засвоєнні теоретичних знань, практичних умінь, формуванні високого рівня готовності до реалізації завдань соціальної політики та соціальної роботи з різними категоріями населення.

Предмет курсу: методи та інструменти реалізації соціальної політики в системі соціальної роботи України.

Компетентності та програмні результати навчання:

Програмні компетентності:

ЗК-1 Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України.

СК-10 Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.

СК-12 Здатність ініціювати соціальні зміни, спрямовані на піднесення соціального добробуту.

СК-20 Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.

Результати навчання:

ПР-1 Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних завдань і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.

ПР-8 Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

ПР-20 Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання, в тому числі на етапі раннього втручання.

ПР-22 Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

Зміст курсу:

Тема 1. Теоретичні засади соціальної політики.

Соціальна держава і соціальна політика. Сутність, сфери, напрями, принципи та функції соціальної політики. Завдання, цілі соціальної політики у контексті сучасних пріоритетів та напрямів державного регулювання соціальної сферою в Україні. Інструменти соціальної політики.

Науковий та практичний компоненти соціальної політики. Взаємозв'язок соціальної політики та соціальної роботи. Об'єкт соціальної політики (соціально-демографічна характеристика). Соціальні відносини як об'єкт соціальної політики. Соціальна структура суспільства. Соціально-класові відносини і соціальна політика. Соціальна політика світових структур. Організація Об'єднаних Націй як суб'єкт міжнародної соціальної політики. Принципи та особливості діяльності спеціалізованих міжнародних організацій. Засоби формування соціальної політики міжнародними організаціями.

Тема 2. Організаційно-правові засади реалізації соціальної політики.

Інституційна база соціальної політики. Міністерство соціальної політики України, як суб'єкт реалізації соціально-політичних завдань. Регіональний та місцевий рівні реалізації цілей і завдань соціальної політики та соціальної роботи, їх структура та основні повноваження. Суб'єкти соціальної політики. Громадські, благодійні та інші недержавні організації як суб'єкти соціальної політики у контексті здійснення соціальної роботи: види, напрями діяльності, особливості функціонування в Україні. Джерела фінансування програм соціальної політики.

Документальна база соціальної політики і соціальної роботи. Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії. Система державних соціальних стандартів і нормативів. Базовий державний соціальний стандарт.

Тема 3. Історичні аспекти і світові тенденції становлення соціальної політики в різних економічних системах.

Цивілізація і соціальна політика. Соціологія бідності та розвиток теоретичних засад соціальної політики в західній соціології XIX – першої половини XX ст. Розвиток теоретичних підходів до побудови соціальної політики в другій половині XX ст.. Концепція соціальної держави. Соціально орієнтована економіка.

Соціальна політика у ринковій системі. Характеристика моделей соціальної політики в країнах з розвинутою ринковою економікою. Досвід Японії, США, Швеції в формуванні соціального забезпечення. Проблема вибору моделі соціальної політики в Україні. Стратегії, цілі й пріоритети в соціальній політиці України в ринковій економіці.

Тема 4. Соціальний захист як механізм реалізації соціальної політики.

Сутність категорій «соціальний захист», «соціальне забезпечення». Принципи побудови системи соціального захисту в умовах соціально орієнтованої ринкової економіки. Соціальний захист як система. Соціальне забезпечення населення і його складові. Пріоритетні напрями розвитку соціального захисту в Україні.

Соціальне страхування: особливості і види. ЗДСС на випадок безробіття. Характеристика загальнообов'язкового державного соціального страхування. Пенсійне страхування.

Тема 5. Політика зайнятості у контексті пріоритетних цілей соціальної політики.

Характеристика поняття зайнятості населення. Ринок праці та механізм його функціонування. Державне регулювання зайнятості. Державна служба зайнятості як суб'єкт реалізації політики зайнятості населення. Економічна нерівність та політика соціального захисту економічно-активного та економічно-неактивного населення. Структура та інструменти політики зайнятості. Програми та заходи для забезпечення зайнятості населення. Характеристика поняття «безробіття», його види. Соціальні та економічні наслідки безробіття для соціальної політики та розвитку країни.

Тема 6. Основні напрями реалізації державної сімейної та молодіжної політики.

Понятійно-категоріальний апарат державної сімейної політики. Принципи та напрями державної сімейної політики. Соціально-демографічна ситуація в Україні: причини та наслідки.

Характеристика молоді як соціально-демографічної групи в Україні. Сутність та основні напрями державної молодіжної політики в Україні. Державні гарантії для молоді. Соціальні програми підтримки молоді в Україні.

Тема 7. Основні напрями реалізації соціальної політики у контексті протидії торгівлі людьми та запобіганню домашньому насильству.

Основні поняття та види експлуатації. Основні причини та передумови торгівлі людьми. Міжнародне та національне законодавство у галузі протидії торгівлі людьми. Державна політика протидії торгівлі людьми в Україні. Недержавні організації, що працюють у напрямі протидії торгівлі людьми.

Основні поняття та види домашнього насильства. Напрями соціальної політики у контексті протидії торгівлі людьми в Україні та їх співвідношення з міжнародними документами, які регламентують цей процес. Заходи протидії домашньому насиллю на різних рівнях – державному, регіональному та місцевому.

Тема 8. Забезпечення прав дітей як пріоритетний напрям соціальної політики.

Система прав та гарантій дітей у міжнародному та національному законодавстві. Державна політика у сфері захисту прав дітей: принципи, завдання та засоби реалізації. Суб'єкти соціальної (державної/міжнародної/недержавної) політики у сфері захисту прав дітей. Програми підтримки дітей у воєнний час: пріоритети, цілі, напрями.

Тема 9. Державна соціальна допомога вразливим категоріям населення як пріоритетний напрям соціальної політики.

Характеристика поняття «вразливі категорії населення», фактори вразливості та поділ цієї групи на категорії. Диференційований підхід щодо вибору форм і заходів підтримки соціально вразливих категорій населення. Характеристика понять соціальний захист, соціальне забезпечення, соціальна допомога, соціальна підтримка, соціальне обслуговування як основних механізмів забезпечення соціального добробуту та підтримки вразливих категорій населення. Характеристика складових соціального захисту, соціального забезпечення, соціальної допомоги, соціальної підтримки та соціального обслуговування категорій осіб, що мають обмежені ресурси для життєдіяльності та соціальної конкурентноздатності, проте не перебувають в стані соціальної дезадаптації (види пілг, допомог, послуг на які мають право ця категорія). Характеристика складових соціального захисту, соціального забезпечення, соціальної допомоги, соціальної підтримки та соціального обслуговування осіб, які перебувають в стані дезадаптації, внаслідок

складних життєвих обставин, проте не втратили можливості відновлення за певних умов здатності до самостійної життєдіяльності (види пільг, допомог, послуг на які мають право ця категорія). Характеристика складових соціального захисту, соціального забезпечення, соціальної допомоги, соціальної підтримки та соціального обслуговування осіб з тимчасовою або незворотною втратою можливостей для самостійної життєдіяльності, що потребують сторонньої допомоги у задоволенні потреб.

Тема 10. Соціальні наслідки економічних рішень.

Поняття соціальної експертизи, її мета та завдання. Параметри рівня життя населення і динаміка соціальної напруженості. Показники соціальної експертизи (адміністративна статистика, результати соціологічних опитувань). Етапи, технології та організація соціальної експертизи. Методи оцінки змін в соціальній експертизі. Соціальна експертиза (соціальні ініціативи) на місцевому рівні та можливості виконання соціальною експертизою функцій четвертої влади.

Методи навчання: словесні (пояснення, розповідь, лекція, семінари бесіда; наочні: (ілюстрування за допомогою електронного опорного конспекту), практичні: (вправи, самостійне дослідження); методи стимулювання навчальної діяльності (метод навчальної дискусії, метод опори на життєвий досвід здобувачів, створення ситуацій пізнавальної новизни); методи контролю і самоконтролю (метод усного контролю, метод письмового контролю).

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Курс спрямований на розвиток як теоретичних знань, так і практичних навичок студентів. Для досягнення цієї мети навчальний процес організований через лекції, семінарські заняття, самостійну та індивідуально-дослідну роботу (ІНДЗ).

Політика організації освітнього процесу на курсі

Особливості проведення навчальних занять: заняття проводяться у формі лекцій, семінарів під час яких активно використовуються бесіди, дискусії, мозкові штурми, індивідуальна та групова робота тощо; висловлювання власної точки зору заохочується. З метою закріплення матеріалу та накопичення балів поточного оцінювання здобувачам пропонуються завдання для самостійної та індивідуально-дослідницької роботи.

Під час лекцій надається загальний огляд ключових концепцій курсу, формують базові знання, необхідні для подальшого виконання самостійних та дослідних завдань. Протягом лекцій викладач може також надавати приклади з реального життя, ілюструвати теоретичні поняття на прикладах, ініціювати обговорення та стимулювати інтерес до предмету шляхом звернення до виконаних завдань самостійної та індивідуально-дослідницьких завдань. Однак важливо пам'ятати, що кількість лекційних занять обмежена, і їх головна мета – встановити загальні основи і напрямок досліджень.

Семінарські заняття можуть доповнювати зміст лекційних тем або можуть передбачати розгляд відмінних від лекційних питань, які відображають зміст теми. Підготовка до семінарських занять передбачає усне опрацювання теоретичних питань за темою, спираючись на перелік рекомендованої літератури та самостійний пошук джерел для отримання необхідної інформації, з подальшим їх обговоренням у форматі дискусій, мозкових штурмів тощо.

На основі лекцій та семінарських занять здобувачі виконують самостійну роботу та ІНДЗ, що дозволяє закріпити отримані знання та розвинути навички самостійного аналізу та дослідження.

Самостійна робота та ІНДЗ є важливою частиною курсу, яка дозволяє здобувачам набрати бали в рамках поточного контролю та заглибитись у теми, розглянуті на лекціях і семінарах, і застосувати теоретичні знання на практиці. Студенти мають бути готові презентувати свої роботи на семінарських заняттях. Виконання цих завдань сприяє розвитку критичного мислення та наукового підходу до вирішення задач.

Політика щодо оформлення та подання робіт для поточного оцінювання

Підготовка завдань самостійної та індивідуально-дослідної роботи здійснюється у електронному (розміщення файлів на платформі Moodle) вигляді та передбачає усне обговорення питань протягом семінарського заняття з відповідної теми або під час індивідуальної/групової консультації. Роботи, які виконано не в повному обсязі або оформлено без дотримання вимог, повертаються здобувачеві на доопрацювання.

Важливо враховувати, що оформлення самостійної роботи та ІНДЗ передбачає форматування тексту відповідно до загальноприйнятих вимог (редактор Microsoft Word, шрифт Times New Roman, розмір шрифту 14, без розстановки переносів, стиль – normal (звичайний), інтервал між рядками – одинарний. Назва файлу роботи повинна відповідати прізвищу + назва роботи (Наприклад Попова_СР та ІНДЗ до теми 1). Параметри сторінки: - розмір полів: ліве – 2,5 см, праве – 1,0 см, верхнє – 2,0 см, нижнє – 2,0 см; сторінки без нумерації, абзац – 1,25, текст вирівняний по ширині.)

Усі роботи мають бути виконані самостійно з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Політика дотримання академічної доброчесності

Дотримання принципів академічної доброчесності є основою для успішного виконання самостійної роботи та ІНДЗ. Це означає, що студент має самостійно виконувати завдання, забезпечуючи унікальність тексту на рівні не менше 50%. Будь-які форми плагіату чи обману заборонені.

Політика використання штучного інтелекту

З метою підвищення якості освітнього процесу дозволяється використання штучного інтелекту для аналізу даних у своїх наукових дослідженнях та проектах, а також для оптимізації освітнього процесу. Наприклад, дозволяється використовувати алгоритми машинного навчання для прогнозування та аналізу результатів, що представлені у виконаних роботах або проектах.

Заборонене використання штучного інтелекту включає будь-які форми недоброчесної поведінки, такі як плагіат чи обман. Використання штучного інтелекту заборонено з метою генерації та виконання завдань, передбачених курсом. Також важливо уникати використання штучного інтелекту для порушення приватності та конфіденційності даних, а також для створення та поширення дезінформації.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Регулярне відвідування лекцій є важливим для успішного засвоєння матеріалу курсу. У разі пропуску лекційних занять, студент має можливість опрацювати матеріали в Moodle. Відпрацювання пропущених семінарських занять є обов'язковим, здійснюється у форматі очного або дистанційного (на платформі Zoom) спілкування викладача зі здобувачем (не пізніше, ніж через тиждень з моменту проведення заняття та згідно графіку консультацій) Графік зустрічей для складання пропущених семінарських занять обговорюється зі здобувачем та викладачем для узгодження часу.

Виконанні завдання самостійної роботи та ІНДЗ мають бути підвантажені у Moodle до початку заняття з відповідної теми. Роботи, які виконано не в повному обсязі або оформлено без дотримання вимог, повертаються здобувачеві на доопрацювання. Повторно здати роботу на перевірку необхідно не пізніше, ніж через тиждень після проведення заняття з відповідної теми (письмово/в електронному вигляді на платформі Moodle).

Політика допуску до екзамену та його складання

Щоб отримати допуск до екзамену, студент повинен набрати не менше 35 балів за роботу протягом семестру, наявності виконаних завдань самостійної роботи та ІНДЗ (самостійних та індивідуальних занять). Екзамен відбувається в усній або тестовій формі (на вибір здобувача).

Політика щодо перезарахування результатів неформального/інформального навчання

Для студентів, які пройшли додаткові навчальні курси чи програми, можливе перезарахування результатів неформального та/або інформального навчання згідно з процедурою визначеною факультетом дошкільної, спеціальної та соціальної освіти на основі п. 8.2. «Положення про організацію освітнього процесу в Бердянському державному педагогічному університеті» від 29.06.2023 року № 13/3.3.

Політика щодо дистанційного навчання та безпеки

В умовах дистанційного навчання лекційні та семінарські заняття проводитимуться в онлайн-режимі у визначений розкладом час.

Самостійні та індивідуально-дослідні роботи надсилаються на оцінювання через систему Moodle у визначений політикою курсу термін. Консультації здобувачів проводитимуться згідно визначеного вище графіку.

За умови оповіщення про повітряну тривогу, здобувач має право вийти з пари за попередженням викладача. Пропущену пару необхідно опрацювати асинхронно.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: *технічне* (комп'ютер, проектор); *програмне* (Microsoft Office: Power Point, Word, Moodle, репозитарій); *наочність* (презентації у форматі Power Point).

Система оцінювання та вимоги:

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Середнє арифметичне за поточну роботу (максимально 50 балів)	Екзамен	Сума
Тема 1		Тема 2		Тема 3		Тема 4		Тема 5				
1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1.	4.2.	5.1.	5.2.	50	100	
25		25		25		25		25				
Тема 6		Тема 7		Тема 8		Тема 9		Тема 10				
6.1	6.2	7.1	7.2	8.1	8.2	9.1.	9.2	10.1	10.2			
25		25		25		25		25				

Система нарахування рейтингових балів (поточний контроль¹)

№	Вид робіт за темами	Бали рейтингу (денна форма)	Бали рейтингу (заочна форма)
1	Тема 1.		
1.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 – 5	-
1.2.	Виконання самостійної роботи до теми 1: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними;	0 – 5	-
1.3.	Виконання ІНДЗ до теми 1.	0 – 15	-
Максимум за тему 1		25 балів	
Тема 2			

¹ Детальний розподіл балів та критерії оцінювання до кожного виду робіт представлені у «Системі оцінювання» та розміщені на електронній платформі підтримки навчання Moodle БДПУ

2.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 – 5	0-5
2.2.	Виконання самостійної роботи до теми 2: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 5	0-5
2.3.	Виконання ІНДЗ до теми 2	0 – 15	0-15
Максимум за тему 2		25 балів	
Тема 3			
3.1.	Відповідь на семінарському занятті (4 години)	0 – 5	-
3.2.	Виконання самостійної роботи до теми 3: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 - 10	-
3.3.	Виконання ІНДЗ до теми 3	0 – 10	-
Максимум за тему 3		25 балів	
Тема 4			
4.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 – 5	0-5
4.2.	Виконання самостійної роботи до теми 4: • Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 10	0-5
4.3.	Виконання ІНДЗ до теми 4	0 – 10	0-10
Максимум за тему 4		25 балів	
Тема 5			
5.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 – 5	-
5.2.	Виконання самостійної роботи до теми 5: • Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 10	-
5.3.	Виконання ІНДЗ до теми 5.	0 – 10	-
Максимум за тему 5		25 балів	
Тема 6			
6.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 – 5	-
6.2.	Виконання самостійної роботи до теми 6: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 5	-
6.3.	Виконання ІНДЗ до теми 6.	0 – 15	-
Максимум за тему 6		25 балів	
Тема 7			
7.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 – 5	-
7.2.	Виконання самостійної роботи до теми 7: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 10	-
7.3.	Виконання ІНДЗ до теми 7.	0 – 15	-
Максимум за тему 7		25 балів	
Тема 8			
8.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 – 5	-
8.2.	Виконання самостійної роботи до теми 8: Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 5	-
8.3.	Виконання ІНДЗ до теми 8.	0 – 15	-
Максимум за тему 8		25 балів	
Тема 9			
9.1.	Відповідь на семінарському занятті (4 години)	0 – 5	-
9.2.	Виконання самостійної роботи до теми 9: Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 10	-
9.3.	Виконання ІНДЗ до теми 9.	0 – 10	-
Максимум за тему 9		25 балів	
Тема 10			

10.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	0 – 5	-
10.2.	Виконання самостійної роботи до теми 10: Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 10	-
10.3.	Виконання ІНДЗ до теми 10.	0 – 10	-
Максимум за тему 10		25 балів	

Поточний контроль здійснюється за результатами усіх виконаних завдань, передбачених планами семінарських, самостійних, індивідуальних робіт тощо. Нарахування рейтингових балів здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання (не пізніше ніж за тиждень після проведення семінарського заняття), систематизованих для кожного з видів робіт та представлено на електронній навчальній платформі Moodle БДПУ. За результатами поточного контролю здобувач може отримати максимально 50 балів.

Підсумковий контроль

Допуск до підсумкового контролю здійснюється якщо здобувач вищої освіти набрав прохідний бал (35 балів). Підсумковий контроль у формі усного екзамену або тестовій формі (на вибір здобувача).

За підсумками навчання за один семестр здобувач вищої освіти може отримати 100 балів (50 балів² – поточне оцінювання + 50 балів – контрольне оцінювання (екзамен)).

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;

n – кількість залікових кредитів;

50 балів – екзамен або залік.

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час екзамену.

Шкала оцінювання: внутрішня університетська шкала

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел:

1. Бориченко, К. В. Соціальний захист сімей з дітьми за законодавством України [Текст] : монографія. Одеса : Фенікс, 2015. 302 с.

² Мінімальний допуск до екзамену здобувача можливий за умови набрання ним 35 балів за виконані роботи протягом семестру.

- http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/3095/Borichenko_mo%2B%D0%BF%D1%80_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Гончарова С. Ю., Отенко І. П. Соціальна політика. Навч. посібник. Х.: Вид-во ХДЕУ, 2013. 200 с.
  3. Гупало О. Г. Порівняльний аналіз моделей соціальної політики держави [Електронний ресурс]. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 25.4. С. 211–218. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu_2015_25
  4. Драган О. І., Цимбалюк Л. Г. Соціальна політика: Конспект лекцій для студентів спеціальності 7.03050501, 8.03050501 «Управління персоналом та економіка праці» галузі знань 0305 «Економіка і підприємництво» денної форми навчання. К.:НУХТ, 2012. 116 с.
  5. Дубич К. В. Вступ до соціальної допомоги: навчальний посібник / К. В. Дубич. К., 2015. 419 с. https://duikt.edu.ua/uploads/1_1726_85411216.pdf
  6. Економіка праці : навчальний посібник [електронний ресурс] / за заг. ред. Г. В. Назарової. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 330 с. https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/07/Nazarova.-Ekonomika-pratsi_2019.pdf
  7. Єщенко, П. С. Україні – зміну моделі соціального захисту населення. *Економіка України*, 2017. № 1. С. 3–17. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/EkUk_2017_1_2.pdf
  8. Історія та теорія соціальної політики України: Навч. посібн. / А.О. Ярошенко, Т. В. Семигіна, Н.В. Сухицька. За ред. А.О. Ярошенко. К., НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. – 289 с. <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/22665/Istoriia%20Ta%20Teoriia%20Sotsialnoi%20Polityky%20Ukrainy.pdf?sequence=1>
  9. Кайда, О. П. Інноваційні підходи до формування інструментарію реалізації соціальної політики держави [Текст]. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 23. С. 85–88. http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2016/21.pdf
  10. Ніколаєць К.М. Соціальна політика в Україні (у 90-х роках ХХ ст.) : монографія. Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2016. 296 с. <https://knute.edu.ua/file/MjExMzA=/986e4d974f11d5a58bc62dc82eb664af.pdf>
  11. Попова А.С. Ключові аспекти політики інтеграції різних категорій мігрантів у Швеції. *Актуальні дослідження в соціальній сфері : матеріали восьмої міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (м. Одеса, 17 листопада 2017 р.) / гол. ред. В. В. Корнещук. Одеса. ФОП Бондаренко М. О., 2016. 289 с. С. 149-151.
  12. Попова А. С. Особливості соціального захисту мігрантів у контексті діяльності соціальних працівників: досвід Швеції. *Соціально-економічні та гуманітарні аспекти світових інноваційних трансформацій: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (26–28 квітня 2017 р., Київ–Суми). Суми, 2017. Т. 2. 224 с. – С. 191 – 194.
  13. Попова А.С. Недержавна інституційна підтримка мігрантів в Україні у контексті здійснення соціальної роботи. *International scientific-practical conference Forming of modern educational environment: benefits, risks, implementation mechanisms: Conference Proceedings*, September 29, 2017. Tbilisy: Baltija Publishing. 196 p. P. 55 – 58.
  14. Право соціального забезпечення в Україні [Текст] : підручник / за ред. О. М. Ярошенка. – 4-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2015. 458 с. https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3FMB_Pravo/Pravo-sots.-zab.Yaroshenko1.pdf
  15. Соціальна економіка [Електронний ресурс] : навчальний посібник / Г. В. Назарова, С. Ю. Гончарова, Ю. В. Сотнікова, Н. В. Аграмакова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 285 с. <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/22019/1/2018%20-%20%D0%9D%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%2C%20%D0%93%D0%BE%D0%BD%D1%87%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%2C%20%D0%A1%D0%BE%D1%82%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D1%82%D0%B0%20%D1%96%D0%BD.pdf>

16. Соціальна і гуманітарна політика: навчальний посібник. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2012. 352 с. <https://nung.edu.ua/sites/default/files/2021-01/%D0%9C%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%BC%D0%BE%D0%BD%20%D0%92%20%D0%86%20%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D1%96%20%D0%B3%D1%83%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>
17. Соціальна політика : навч. посіб. / Л. Д. Климанська, В.Є. Савка, Н. М. Хома [та ін.] ; за заг. ред. В. М. Пічі та Я. Б. Турчин. 2-ге вид. випр. і доповн. Львів : «Новий Світ-2000», 2020. 318 с. <https://ns2000.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/Sotsial-na-polityka.pdf>
18. Соціальна політика в Україні: Монографія / О.В. Макарова ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. К., 2015. 244 с. https://www.idss.org.ua/monografii/2015_Makarova.pdf
19. Соціальна політика: навчальний посібник / за заг. ред. В. П. Пічі, Я. Б. Турчин. 2-е видання. Львів : Новий Світ 2000, 2018. 318 с.

Інформаційні ресурси:

1. Бібліотека БДПУ <https://library.bdpu.org.ua/>
2. Сайт БДПУ <http://bdpu.org.ua>
3. Репозитарій БДПУ: <https://dspace.bdpu.org.ua/>
4. Верховна Рада України. Офіційний сайт (законодавство) <http://zakon4.rada.gov.ua/>
5. Міністерство соціальної політики України. Офіційний сайт (урядовий портал) www.mlsp.gov.ua